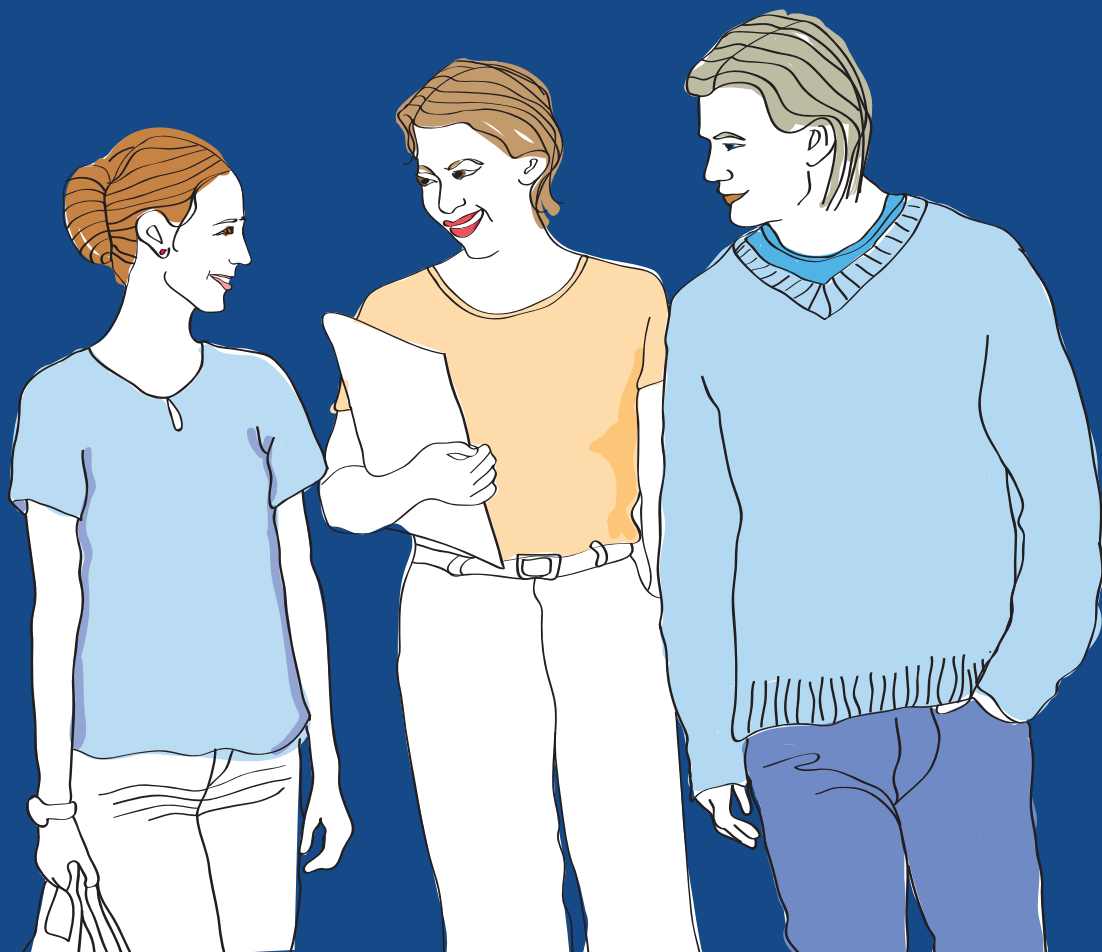

Ett material framtaget av
Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare

Rollkoll

Vad gör en god man
och förvaltare?

Rollkoll är ett projekt som genomförs av Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare (RFS) med stöd från Allmänna arvsfonden. RFS organiserar personer med lagreglerade frivilliguppdrag som god man, förvaltare, kontaktperson, kontaktfamilj, lekmanövervakare och stödperson samt besökare på häkten och anstalt. I styrelsen för projektet har förbundssekreterare Gunilla Sundblad och Göran Svärd från RFS styrelse deltagit. Linda Fröström är projektledare för Rollkoll. Läs mer om RFS på www.rfs.se

Detta material har tagits fram tillsammans med medlemmar och anställda i Riksförbundet Attention, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) och Schizofreniförbundet. Intervjuer och enkäter har genomförts med RFS medlemmar och Föreningen Sveriges Överförmyndare. Materialet har kvalitetsgranskats bland annat av våra samarbetsorganisationer, Sveriges Kommuner och Landsting och överförmyndarförvaltningen i Uppsala och överförmyndarkansliet i Karlstad.

ISBN: 978-91-977519-6-4

Grafisk form & illustration: Lottie Hallqvist/Graffoto
Tryck: åtta45, Stockholm 2015

Innehåll

God man och förvaltare	4
Krav för att du ska få hjälp av en god man eller förvaltare	6
Skillnaden mellan god man och förvaltare.....	7
Kalle ansöker om en god man	8
Hur går en ansökan om god man eller förvaltare till?	10
Vad har jag som har god man eller förvaltare rätt att göra?	12
Detta ska inte en god man eller förvaltare hjälpa till med.....	13
Kostnad för god man eller förvaltare.....	14
Överförmyndare.....	14
Frågor och svar kring gode män och förvaltare...	15
Avslut och mer information.....	17
Ordlista	18

I DET HÄR MATERIALET kan du bland annat läsa om vilken hjälp du kan få av en god man eller förvaltare. Det beskriver också skillnaderna mellan dessa uppdrag, hur du ansöker om god man och vad det kostar. I slutet finns vanliga frågor och svar och en ordlista.

God man och förvaltare

I vissa situationer i livet kan du behöva hjälp med din ekonomi, att få dina rättigheter bevakade och se till att livet fungerar bra. Då kan du ansöka om att få hjälp av en god man eller förvaltare hos överförmyndaren i din kommun.

En god man eller förvaltare är en person som får ett arvode för att till exempel hjälpa dig med att betala räkningar, ansöka om bidrag eller med annan hjälp från samhället. Personen kan hjälpa dig så att boende, omvårdnad och fritid fungerar så bra som möjligt. Det är ditt behov som styr vad den gode mannen eller förvaltaren ska göra. Du har möjlighet att föreslå vem du vill ska vara god man eller förvaltare till dig, men personen måste godkännas av överförmyndaren.

Gode mannen eller förvaltaren ska respektera dig och det som hen får veta om dig i uppdraget. Du kallas för **huvudman** när du har en god man eller förvaltare.

En god man eller förvaltare kan hjälpa till inom ett, två eller tre olika områden. Dessa tre områden kallas: **FÖRVALTA EGENDOM**, **BEVAKA RÄTT** och **SÖRJA FÖR PERSON**.

DEL AV GODMANSKAP/ FÖRVALTARSKAP	EXEMPEL PÅ INNEHÅLL
Förvalta egendom	Betala räkningar, placera pengar i fonder, fördela pengar till huvudmannen.
Bevaka rätt	Söka bidrag, skriva avtal, sälja hus, företräda huvudmannen vid arvskifte.
Sörja för person	Se till att huvudmannen har en meningsfull fritid, att boendet är bra, se till att beviljad hjälp från samhället fungerar.

Det vanligaste är att få hjälp inom alla tre områdena, men det är också möjligt att få hjälp inom bara ett eller två områden. Ditt hjälpbehov är det som ska styra vilka delar som ska ingå. Du ansvarar då själv för den del som inte ingår i uppdraget.

Texten handlar fortsättningsvis om godmanskap och förvaltar-
skap som består av alla tre delarna.

Krav för att du ska få hjälp av en god man eller förvaltare

God man

God man är en hjälpinsats som bara beviljas när du inte kan få hjälp av någon annan. Om till exempel någon anhörig, boendepersonal, kontaktperson eller personlig assistent kan hjälpa dig så behövs inte en god man. Först när andra inte kan hjälpa dig, kan en god man aktuell.

För att god man ska bli aktuellt ska det inte heller vara möjligt för dig att skriva en fullmakt till en annan person. Att skriva en fullmakt innebär att du ger en annan person i uppdrag att hjälpa dig med vissa saker. Det kan till exempel vara att betala räkningar. Du ska bara skriva en fullmakt till någon du litar på.

För att du ska kunna få hjälp av en god man ska du ha en funktionsnedsättning eller sjukdom som är kopplad till ditt behov av hjälp.

Det är frivilligt för dig om du vill ha hjälp av en god man. Du har möjlighet att säga vad du tycker om den som ska bli god man till dig eller lämna ett eget förslag. Om du själv inte kan göra det, får dina närstående möjlighet att säga vad de tycker. Domstolen avgör sedan om du kan få en god man eller inte.

Förvaltare

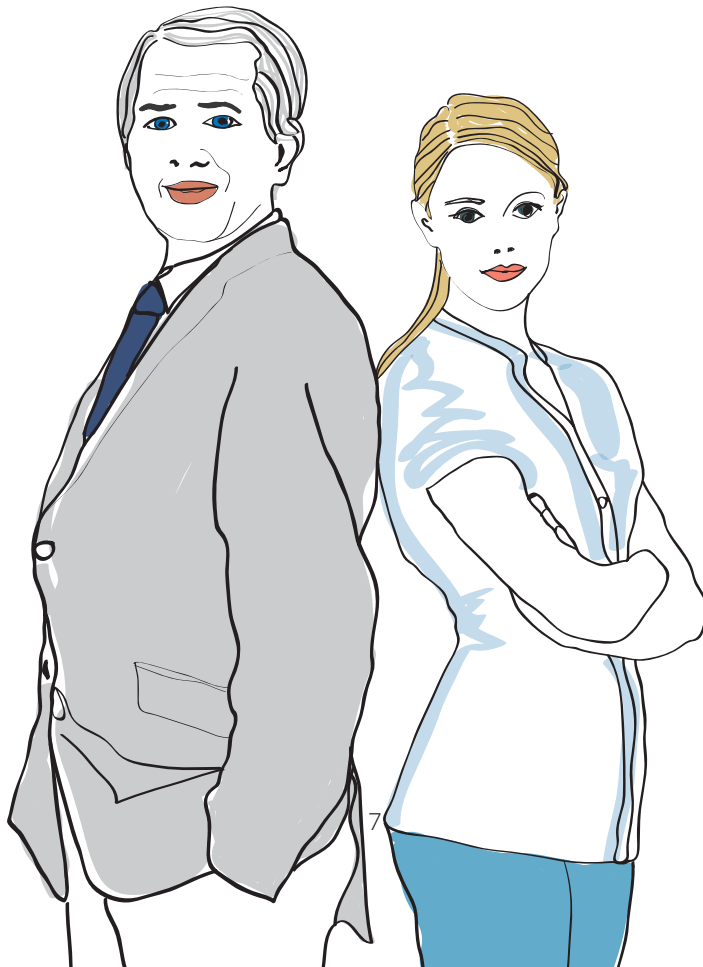
Det är samma krav för att få en förvaltare som en god man. Skillnaden beror på ditt hjälpbehov. Du kan bara få en förvaltare om en god man inte är en tillräcklig hjälp för dig.

Domstolen kan bestämma att ge dig en förvaltare mot din vilja. För att få förvaltare måste det till exempel finnas en risk att du inte låter en god man sköta sitt uppdrag, eller att andra lurar av dig pengar. Det måste ha uppstått en situation där du råkat illa ut, till exempel en risk för att du blir bostadslös.

Skillnaden mellan god man och förvaltare

Uppdragen som god man eller förvaltare är mycket lika. Det som skiljer är att du som har god man ska godkänna gode mannens beslut. Om du inte kan göra det på grund av svår funktionsnedsättning eller sjukdom ska gode mannen göra det som är bäst för dig. För att ta reda på vad som är bäst kan till exempel anhöriga eller boendepersonal tillfrågas.

En förvaltare kan ta beslut utan ditt godkännande. Så långt det är möjligt ska förvaltaren ta reda på vad du vill, men förvaltaren bestämmer vad som är bäst att göra utifrån ditt behov.

Kalle ansöker om en god man

KALLE ÄR 22 ÅR och flyttade hemifrån för två år sedan. Han har en psykisk funktionsnedsättning som gör det svårt att hålla reda på alla räkningar som ska betalas. Det har gjort att han har hamnat hos Kronofogden. Med hjälp av en kompis har han försökt att söka bidrag hos Försäkringskassan. De har inte godkänt ansökan eftersom Kalle inte har fyllt i papprena på rätt sätt. Kalle riskerar snart att bli vräkt från sin lägenhet. Kalle mår dåligt och kontaktar till slut socialtjänsten där han får en tid hos en biståndshandläggare som heter Sofia.

Kalle har ingen kontakt med sin familj och har ingen kompis han vill be om hjälp. Sofia föreslår därför att han ska ansöka om en god man. Sofia skriver ut blanketter från överförmyndarens hemsida. Tillsammans hjälps de åt att fylla i ansökan. De skriver vilken form av funktionsnedsättning Kalle har. Vad det är som Kalle vill ha hjälp med. Hur hans livssituation ser ut i dag. Vilka risker som finns om han inte får hjälp. De skriver också att det inte finns någon annan som kan hjälpa Kalle. Kalle skriver sedan under ansökan.

Sofia hjälper Kalle att kontakta vårdcentralen för att de ska kunna skriva det läkarintyg som måste finnas med i ansökan.

Efter mötet skriver Sofia en utredning som visar vilket hjälpbehov Kalle har.

När Kalle lämnat läkarintyget till Sofia skickar hon ansökan, utredningen och läkarintyget till tingsrätten.

Efter några veckor ringer Sofia till Kalle och berättar att en person som vill bli god man till honom har kontaktat henne för att få träffa Kalle. Hon heter Siv. När de möts berättar Siv att hon har varit god man i flera år till andra personer. Siv berättar om sig själv och vad hon kan hjälpa Kalle med. Kalle får ett bra intryck av henne och skriver på att han vill att Siv ska bli hans gode man.

Ungefär fyra veckor senare ringer Siv till Kalle och berättar att tingsrätten nu har godkänt hans ansökan om god man och att Siv kan börja hjälpa honom. De bestämmer att de ska ses hemma hos Kalle så att de kan börja gå igenom all post som Kalle fått.

Siv kontakter alla som Kalle är skyldig pengar och ordnar avbetalningsplaner. Hon söker också bidrag till Kalle så att han får in lite mer pengar och kan börja betala av skulderna. Tillsammans gör de en budget.

Eftersom Siv klarade upp allt med Kalles hyresvärd fick Kalle bo kvar. Hans räkningar betalas varje månad och det gör att han idag mår bättre.

Hur går en ansökan till?

- Det viktigaste är att du lämnar ditt samtycke till en ansökan. Sedan finns det möjlighet att få hjälp med resten.
- Använd ansökningsblanketter om det finns.
- Ett läkarintyg, som ska skrivas på en särskild blankett från Socialstyrelsen. Läkarna vet vilken blankett det är när du ber dem om hjälp.
- Ett yttrande från biståndshandläggare, kurator eller annan person inom socialtjänsten som kan styrka ditt behov av hjälp.
- Har du ett förslag på vem du vill ha som god man eller förvaltare ska du skriva det. För att hen ska kunna bli din gode man måste överförmyndaren kontrollera om personen är lämplig för uppdraget.
- Kontaktuppgifter till dina anhöriga är bra att ha med.
- I vissa kommuner måste du lämna ett personbevis.

Ja, till exempel biståndshandläggare inom socialtjänst eller kurator inom psykiatri kan hjälpa dig att skriva ansökan. Om du har frågor kring ansökan kan du kontakta överförmyndaren i din kommun.

2. Kan någon hjälpa mig att ansöka?

3. Var ansöker jag?

Ansökan sänds till tingsrätten för din kommun.

- Du själv om du har fyllt 18 år.
- En nära anhörig till dig.
- Överförmyndaren.
- Vem som helst kan anmäla till socialtjänst eller överförmyndare om de tror att en person kan behöva hjälp av en god man eller förvaltare.

1. Vem kan ansöka om god man eller förvaltare?

4.
Vilka
underlag behövs
i en ansökan?

5.
Vad ska det stå
i ansökan?

Det bör stå:

- Varför du behöver god man.
- Vilken funktionsnedsättning eller sjukdom du har som gör att du behöver hjälp.
- Vad du vill att den gode mannen ska hjälpa dig med.
- Att det inte finns några andra sätt du kan få hjälp på och ange gärna varför.
- Om du provat andra sätt att lösa ditt problem och varför de inte har lyckats.

6.
Om jag själv
inte kan samtycka
till att få god man,
vad händer då?

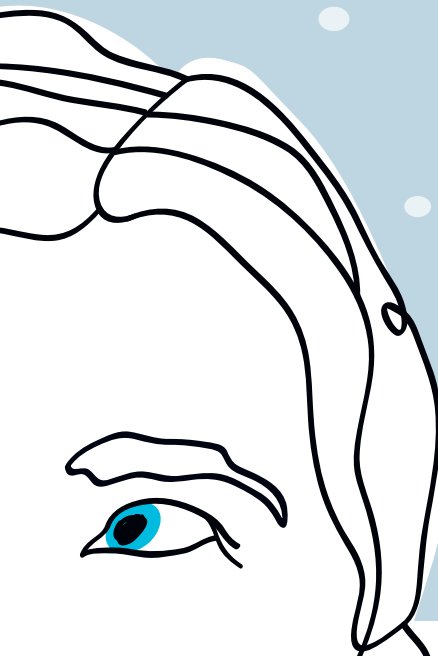
Det måste visas i ett läkarintyg
att du inte kan samtycka.
I så fall kommer dina anhöriga
att få säga vad de tycker.

7.
Vem beslutar
om jag ska få en
god man eller
förvaltare?

- Tingsrätten beslutar om en god man eller förvaltare ska beviljas eller inte.
- Överförmyndaren ska yttra sig om de anser att en god man eller förvaltare behövs eller inte.

8.
Hur lång tid
tar det innan jag får
en god man eller
förvaltare?

Detta beror på hur snabbt det går att hitta en person som vill bli god man. Det beror också på om din ansökan behöver kompletteras och hur lång tid som tingsrätten behöver för att fatta beslut. En ungefärlig tid kan vara tre månader. Om en ansökan är mycket akut kan det gå fortare.

Vad har jag som har god man eller förvaltare rätt att göra?

Detta kan du som har en god man göra:

Du som har god man begränsas inte på något sätt i ditt liv. Du kan ta ut pengar från banken, skriva avtal och ansöka om hjälp från samhället. För att en god man ska kunna hjälpa dig så bra som möjligt är det viktigt att du håller dig till vad du och din gode man har kommit överens om. Det kan vara att du ska hålla dig till en budget och bara använda de pengar som din gode man har gett dig. Det kan också vara att du inte ska teckna mobilavtal eller tv-abonnemang utan att prata med din gode man om detta.

Detta kan du som har förvaltare göra:

Du som har förvaltare kan inte ingå avtal, ta ut pengar från banken eller skriva under ansökningar. Du får bara hantera de pengar som din förvaltare ger dig och pengar som du fått i lön för utfört arbete. I vissa frågor kan du som har förvaltare ta egna beslut. Några sådana exempel är vilken behandling du vill få inom vården, vilket parti du ska rösta på i allmänna val och om du vill gifta dig.

EXEMPEL PÅ HANDLING:	Kan jag som har god man göra detta?	Kan jag som har förvaltare göra detta?
Ta ut pengar	Ja	Nej, bara de pengar som förvaltaren gett dig
Teckna telefonavtal	Ja	Nej
Ansöka om bidrag/insatser	Ja	Nej
Rösta i allmänna val	Ja	Ja
Gifta mig	Ja	Ja
Söka jobb	Ja	Ja

Detta ska inte en god man eller förvaltare hjälpa till med

Varken en god man eller förvaltare ska hjälpa dig med praktiska sysslor. De ska inte städa, handla eller gå på bio med dig. De ska inte heller skjutsa dig till olika möten. En god man eller förvaltare har ingen rätt att säga vad du vill i vårdsituationer. Om du inte kan uttrycka din vilja i vården ska närstående i första hand hjälpa till.

En god man och förvaltare är ett personligt biträde till dig. Det innebär att en god man eller förvaltare inte kan hjälpa dina familjemedlemmar. Om du till exempel har barn så ska inte din gode man eller förvaltare följa med på barnets utvecklingssamtal i skolan.

Om en god man eller förvaltare inte ska hjälpa till, vem kan då göra det?

EXEMPEL PÅ UPPGIFT:	VEM HJÄLPER TILL?
Städa, vattna blommor, hänga upp gardiner och liknande uppgifter	▶▶ Anhörig, boendepersonal, personlig assistent
Promenera, gå på bio, fika, delta i föreningsverksamhet	▶▶ Anhörig, kontaktperson, personlig assistent
Påminna om möten, motivera att söka jobb	▶▶ Anhörig, kontaktperson, personlig assistent
Följa med till läkare	▶▶ Anhörig, boendepersonal, ledsagare, personlig assistent
Handla	▶▶ Anhörig, boendepersonal, personlig assistent
Klä på sig, äta, sköta hygien	▶▶ Anhörig, boendepersonal, personlig assistent

Kostnad för god man eller förvaltare

Huvudregeln är att du som har en god man eller förvaltare själva ska betala för hjälpen.

Hur mycket det kostar bestämmer överförmyndaren i varje kommun. Det som avgör kostnaden beror på hur mycket en god man eller förvaltare hjälper dig med.

En vanlig kostnad är cirka 9 000 – 13 000 kronor/år, om en god man hjälper dig med all tre delarna **FÖRVALTA EGENDOM**, **BEVAKA RÄTT** och **SÖRJA FÖR PERSON**.

Ibland är det möjligt att få hjälp från Försäkringskassan för att betala arvodet. Det går att ansöka om ett bidrag som heter handikappersättning från det att du fyller 19 år tills du blir 65 år. För att få bidraget måste du ha kostnader över cirka 12 700 kronor/år på grund av din funktionsnedsättning eller sjukdom. En god man eller förvaltare kan hjälpa till att ansöka om handikappersättning.

I vissa fall kan du få hjälp av kommunen att betala arvodet. Om du har en årsinkomst under 117 925 kronor och har en förmögenhet under 89 000 kronor¹ så hjälper kommunen dig.

Överförmyndare

Den myndighet som ansvarar för kontrollen av gode män och förvaltares arbete kallas överförmyndare eller överförmyndarnämnd. Ofta finns det ett överförmyndarkontor där det finns anställd personal.

Överförmyndaren kontrollerar att gode män och förvaltare sköter sina uppdrag. De letar också efter personer som vill vara god man eller förvaltare. Har du frågor om god man eller förvaltare ska du kontakta överförmyndaren i din kommun.

1) Summorna gäller för år 2015

Frågor och svar kring gode män och förvaltare

Hur länge kan jag få hjälp av en god man eller förvaltare?

Du kan få hjälp av en god man så länge det behövs. Det är ditt hjälpbehov som är avgörande. Det kan vara en kortare period eller flera år. Du kan själv ansöka om att godmanskapet/förvaltarskapet ska upphöra. Ansökan om upphörande beslutas av tingsrätten.

En förvaltare ska hjälpa dig så länge som du har behov av insatsen. Överförmyndaren ska varje år ompröva om du ska fortsätta att ha förvaltare. Du kan själv ansöka till tingsrätten om du vill att de ska avgöra om du behöver förvaltare eller inte.

Hur mycket kontakt ska jag och en god man eller förvaltare ha?

Hur mycket kontakt som behövs beror på ditt behov. I början av ett uppdrag ses och hörs ni kanske oftare än vad ni kommer göra när uppdraget pågått några månader.

Utgångspunkten kan vara att träffas en gång i månaden och där emellan höras via telefon och mejl vid behov. Sedan får ni anpassa detta så det passar er båda.

Kan en god man eller förvaltare ta ut alla mina pengar från banken?

En god man eller förvaltare som har uppdraget förvalta egendom har tillgång till ett av dina konton så att de kan betala dina räkningar. Om du har andra konton så ska dessa vara spärrade för gode mannen/förvaltaren. De måste söka tillstånd hos överförmyndaren för att få ta ut pengar från dessa konton och om du kan ska du också godkänna detta.

Både en god man och en förvaltare ska varje år lämna en ekonomisk redovisning till överförmyndaren. Där ska de visa vad de har gjort med dina pengar, så att överförmyndaren kan se att gode mannen eller förvaltaren har skött sitt uppdrag.

Kan en anhörig vara god man eller förvaltare?

Ja, om de uppfyller kraven som ställs på en god man eller förvaltare. Kraven är att ha kunskap om uppdraget och samhället i stort och att vara lämplig för uppdraget. Det är också viktigt att det inte finns några intressekonflikter mellan dig och den som är god man. Överförmyndaren avgör om en person uppfyller dessa krav.

Vad ska jag tänka på när jag träffar en person som vill bli god man eller förvaltare åt mig?

Om du vill kan du be någon mer som du litar på att vara med på mötet. Det är alltid bra att förbereda frågor. Be personen att berätta lite om sig själv. Fråga vilka kunskaper personen har om att vara god man eller förvaltare. Hur många uppdrag har hen haft, vad jobbar personen med och vilken sorts uppdrag hen har haft förut. Hur tänker personen om uppdraget för dig? Det är också viktigt att personkemin stämmer så att ni kan ha ett bra samarbete framöver.

Hur kan jag byta en god man eller förvaltare som jag inte är nöjd med?

Bästa sättet att byta en god man eller förvaltare är att prata med personen som har uppdraget. Sedan kontaktar ni tillsammans överförmyndaren för att be dem göra ett byte.

Har du klagomål på den som är god man eller förvaltare kan du själv kontakta överförmyndaren. Du kan också be någon annan i din omgivning att hjälpa dig. Överförmyndaren måste sedan utreda det.

Känner min nya god man eller förvaltare till min sjukdom/funktionsnedsättning?

Om du inte känner den som ska bli din gode man eller förvaltare är det bra om du eller någon du litar på berättar om din funktionsnedsättning/sjukdom vid första mötet. Det är bra att tala om hur din funktionsnedsättning/sjukdom påverkar dig och vilken hjälp du behöver. Din gode man eller förvaltare kanske inte vet allt från början, men kan lära sig.

Vad händer om jag får avslag på min ansökan om god man eller förvaltare?

Det första du kan göra är att överklaga beslutet till hovrätten. Om även de skulle säga nej finns det andra stödinsatser som du kan söka istället. Det kan till exempel vara en kontaktperson, boendestöd eller personligt ombud.

Avslutning och mer information

Vi hoppas att denna text har gett dig en bättre förståelse för vad en god man eller förvaltare kan hjälpa dig med. Om du vill veta mer kan du kontakta överförmyndaren i din kommun eller läsa vidare på:

God man och förvaltare: www.rfs.se/godmanskap

Bok: *God man och Förvaltare – en handbok* av Daniel Sjöstedt och Peter Sporrstedt, Studentlitteratur

Bok: *Gode mannens ABC* av Jan Wallgren, Norstedts Juridik

Ordlista

Arvode:

De pengar som ska betalas till god man/förvaltare för deras uppdrag.

Arvskifte:

Ett avtal om vem som ska ärva vad efter en person som dött.

Boendestöd:

En person som kan hjälpa dig i hemmet, handla eller kontakta myndigheter.

Bostadsbidrag:

Bidrag som söks hos Försäkringskassan till del av hyran.

Fullmakt:

Ett avtal om att en person får göra saker åt en annan person i vissa situationer, till exempel betala dina räkningar från ditt konto.

Förvaltare:

Kan du få som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom behöver hjälp att bevaka din rätt, förvalta din egendom eller sörja för din person. När det inte är tillräckligt med en god man.

Föräldrabalken:

Den del i lagboken där reglerna om god man och förvaltare finns.

God man:

Kan du få som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning behöver hjälp att bevaka din rätt, förvalta din egendom eller sörja för din person.

Huvudman:

Du som har god man eller förvaltare.

Kontaktperson:

Kan du med funktionsnedsättning få om du behöver hjälp med att vidga ditt kontaktnät och vill få stöd i olika aktiviteter och intressen.

Ledsagare:

Kan du med funktionsnedsättning få som behöver hjälp att ta dig till olika platser.

Personbevis:

Ett intyg med dina personuppgifter. Kan beställas hos Skatteverket.

Personlig assistent:

Kan du med funktionsnedsättning få som behöver få hjälp med vardagliga sysslor så som påklädning, att äta och kommunicera.

Psykisk funktionsnedsättning:

En nedsatt förmåga att fungera psykiskt eller intellektuellt. Nedsättningen kan vara medfödd eller uppstå vid sjukdom eller olycka.

Tingsrätt:

Domstol som beslutar om att en person ska ha god man eller förvaltare.

Överförmyndare/överförmyndarnämnd:

Myndighet i kommunen som rekryterar och kontrollerar gode män och förvaltare.

I Rollkoll - Vad gör en god man och förvaltare?

kan du bland annat läsa om vilken hjälp du kan få av en god man eller förvaltare. Det finns också information om skillnaderna mellan dessa uppdrag.

Materialet tar upp hur du ansöker om god man och vad det kan kosta. I slutet finns vanliga frågor och svar och en ordlista.

Materialet har RFS tagit fram tillsammans med personer som har, har haft, eller funderar på att ansöka om god man.